

Paradigma shift

Af en toe krijgen we in de wetenschappelijke literatuur een verondersteld nieuwe, onverwachte, min of meer revolutionaire behandelmethodes van een bepaalde afwijking, gebrek of ziekte voorgeschoteld, naar aanleiding waarvan de auteur zelf vindt dat hij legitiem uit zijn dak mag gaan en waarvoor de buitenwereld met onmiddellijke ingang door het stof moet.

De auteur meldt dan in de titel dat er sprake is van een nieuw 'paradigma', of tenminste een verschuiving van het oude, en getuigt daarmee impliciet van zijn of haar (het zijn bijna altijd mannen die dat doen) verbazing over de eigen genialiteit. In Nederlandse voordrachten wordt het Engelse 'paradigm shift' vertaald tot 'paradigma shift'. Wat is dat toch met paradigma's? Sommigen spreken van 'paradigmata', echt gehoord; dat komt nooit meer goed!

Een paradigma is een voorbeeld. Dat wist ik nog van Grieks van vroeger, of misschien heb ik dat later nog eens opgezocht om er erudiet over te doen. Mijn geheugen is wat dat betreft vrij onbetrouwbaar. In ieder geval helpt de letterlijke vertaling ons niet verder om de impact van een 'paradigmaverschuiving' naar werkelijke waarde te kunnen

schatten. Want welbegrepen zou daarbij een aardbeving in het niet moeten vallen.

Als we op zoek gaan naar wat het concept 'paradigma' in de huidige betekenis nu eigenlijk (= wezenlijk) voorstelt, dan verdwalen we gemakkelijk. Zo belanden

...anderen moeten
van dwaalwegen
worden afgeleid op
weg naar een nieuwe
overtuiging en een
nieuw elan

we misschien bij de taalkunde, waar we kunnen vernemen dat syncretisme en morfologische nivellering de belangrijkste oorzaken zijn van het verdwijnen van woordparadigma's. Woordparadigma's zijn verschillende verschijningsvormen oftewel verbuigingen van een woord. Dat zal wel. Een meer begrijpelijke literaire rondedans rond het begrip paradigmaverschuiving komt uit de hoek van managers. Die zijn er dol op. Managers kunnen er niet genoeg van krijgen. Er bestaan 'veranderdeskundigen' die beschrijven hoe een denkmodel, een vastgeroest stel aannames of een bepaalde benadering van een probleem waarover consensus heerst, een creatieve oplossing in de weg kan staan. Het is niet voldoende om een 'eureka-moment' te hebben. Een idee is niet genoeg: het model dient te worden gesloopt. Dat wil zeggen: anderen moeten van dwaalwegen worden afgeleid op weg naar een nieuwe overtuiging en een nieuw elan. Pas dan is echte verandering mogelijk. Hersenspoeling dus: paradigmaverschuiving. Een nieuwe afpaling van het denkkader. Verse axiomata, ingeprent door liederen met een groter denkraam. Paradigmaverschuiving: verschrikkelijk.

Ik weet niet hoe het u vergaat, maar paradigmaverschuiving vind ik als uitdrukking bijna even erg als 'implementeren'. Het zou best kunnen zijn dat mijn denken geboren is, maar ik wil dat niet gesuggereerd zien in de titel van een wetenschappelijk artikel dat mijn paradigma een beurt wenst te geven. Dat bepaal ik zelf wel. Handen af van mijn privé-paradigma.

Ik stel voor artikelen die een nieuw paradigma prediken te boycotten. Verschuiving wordt tandenknarsend door de vingers gezien.

